

УДК 347.78.01

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-440-447

Тамара ЯРОШЕВСЬКА ©

доктор юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: АНАЛІЗ РЕФОРМИ ТА КОНЦЕПЦІЯ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС

Проаналізовано реформу системи інтелектуальної власності. Запропоновано шляхи вдосконалення національного законодавства у цій сфері для створення сприятливих умов для інноваційного розвитку України у післявоєнний час. Зроблено висновок, що держава робить дієві кроки до впорядкування питань щодо охорони об'єктів інтелектуальної власності, але для реалізації інноваційних програм необхідно на державному рівні створити привабливі економічні умови у сфері комерціалізації промислової власності та завершити реформу у сфері авторського права та суміжних прав. Обґрунтовано, що для захисту прав творців та інших зацікавлених осіб сфери інтелектуальної власності потрібно у післявоєнний час активізувати зусилля і повернутися до питання щодо створення Вишого суду з питань інтелектуальної власності та щодо ухвалення єдиного кодифікованого законодавчого акта – Кодексу законів про інтелектуальну власність.

Ключові слова: інтелектуальна власність, об'єкти права, реформа системи інтелектуальної власності, Вищий суд з питань інтелектуальної власності, Кодекс законів про інтелектуальну власність, інноваційний розвиток післявоєнної України.

Постановка проблеми. Інноваційний та економічний прогрес післявоєнної України залежить від ступеня залучення результатів інтелектуальної діяльності, що ставить нові виклики перед системою правового регулювання інтелектуальної власності та спонукає до впровадження інноваційних технологій. Тому на цей час вдосконалення законодавства України у сфері інтелектуальної власності є важливим чинником становлення та функціонування інноваційної моделі національної економіки. Досвід економічно розвинутих країн свідчить, що економічне зростання багато в чому визначається політикою держави щодо стимулювання творчої діяльності людини та ефективної системи правової охорони та захисту результатів цієї творчості. Сучасна правова охорона об'єктів права інтелектуальної власності потребує ґрунтовного теоретичного опрацювання, що стає особливо актуальним у зв'язку зі збройною російською агресією і нападом на Україну, рекодифікацією цивільного законодавства та інтеграцією національного законодавства до європейських норм.

Для нашої держави вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності може бути кроком на шляху реструктуризації економіки та її переорієнтації на інноваційний розвиток, а забезпечення належної охорони інтелектуального ресурсу у воєнний та післявоєнний час буде свідченням підтримки державою вітчизняних творців, інноваційного бізнесу та однією з умов залучення в Україну іноземних інвестицій. Дійова державна політика при цьому повинна не тільки забезпечувати фінансову підтримку наукових розробок та досліджень, а й створювати ефективні механізми, спрямовані на продуктивне використання результатів наукової творчості.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій дає змогу констатувати, що окреслена проблематика була предметом дослідження низки вчених, серед яких Г. Андрощук, О. Басай, Ю. Бошицький, Є. Булат, П. Горінов, А. Довгерт, Р. Драпушко, Ю. Капіца, П. Крайнев, О. Кохановська, Н. Кузнецова, Р. Майданик, Н. Мироненко, О. Орлюк, Б. Падучак, Л. Работягова, Р. Стефанчук, Г. Ульянова, Н. Філик, О. Харитонova, Р. Шишка, О. Яворська, І. Якубівський та інші. Роботи зазначених науковців заклали підґрунтя для вивчення широкого кола напрямів у сфері інтелектуальної власності.

© Т. Ярошевська, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5525-1681>

yaroshevskaya-t@ukr.net

Проте кількість наукових праць, що безпосередньо стосуються аналізу реформування системи охорони інтелектуальної власності та пошуку механізмів для вдосконалення законодавства України у цій сфері у післявоєнний час, є незначною. Подальшого дослідження потребують насамперед питання кодифікації законодавства та завершення судової реформи у сфері інтелектуальної власності, практичні рекомендації щодо врегулювання відносин у сфері промислової власності, а саме: пошук механізмів, спрямованих на впровадження інновацій та сучасних виробничих процесів, здатних випускати конкурентоспроможні товари, завершення реформи у сфері охорони авторських та суміжних прав. Це дозволить економіці України вийти із затяжної кризи, а бізнесу й підприємствам збалансовано працювати в умовах післявоєнного часу. Тож можна зробити висновок, що зараз для відродження економіки України та виходу із затяжної кризи, що спричинено збройною російською агресією, завдання розробити теоретичні аспекти та практичні дієві механізми з врегулювання цивільно-правових відносин щодо охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності в умовах реформування національного законодавства та застосування цих реформ у післявоєнний період є актуальним.

Метою цієї статті є науково-теоретичний аналіз реформування системи цивільно-правової охорони інтелектуальної власності та внесення пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства України у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Стрімке зростання ролі інтелектуальної власності для соціального, правового, економічного розвитку суспільства, визнання розумової творчої праці як найважливішого чинника успішного виробничого та комерційного функціонування сучасних високотехнологічних підприємств, підвищення їхньої конкурентної спроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках спонукає до створення надійного та ефективного механізму охорони та захисту об'єктів права інтелектуальної власності.

В Україні триває реформа сфери інтелектуальної власності. Через збройну російську агресію та напад на Україну в нашій державі був введений воєнний стан. Введення Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 воєнного стану передбачає обмеження конституційних прав і свобод людини й громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб на період дії особливого правового режиму для проведення необхідних заходів для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності. Проте саме на державу покладено обов'язок мінімізувати вплив наслідків та негативних факторів дії воєнного стану, зокрема й у сфері інтелектуальної власності. Тому надзвичайно важливо створити правові механізми охорони прав творців та інших зацікавлених осіб на об'єкти права інтелектуальної власності у період дії воєнного стану. Для цього в квітні 2022 року Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України», який регулює і забезпечує захист інтересів зацікавлених осіб у сфері інтелектуальної власності у період дії воєнного стану.

Закон передбачає зупинення перебігу строків, пов'язаних з охороною інтелектуальної власності та строків щодо процедур набуття прав на об'єкти, визначених спеціальними національними законами у сфері інтелектуальної власності та підзаконними актами. Запропоновано можливість уповноваженим особам подавати документи протягом дев'яносто днів від дня скасування воєнного стану, без сплати збору за продовження, подовження чи поновлення відповідних строків. Тож ухвалення цього Закону України сприятиме захисту інтересів зацікавлених осіб у зазначеній сфері у період дії воєнного стану та зменшенню негативного впливу на економічний розвиток в Україні.

У межах реформи системи охорони промислової власності посилено охорону і захист прав інтелектуальної власності у винахідницькій сфері, а саме на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо реформи патентного законодавства» у Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» введено норми, спрямовані на протидію зловживанню правами інтелектуальної власності шляхом надання права будь-якій особі заперечувати проти заявок на винаходи після їх публікації, запроваджується можливість визнання недійсними прав на винаходи

й корисні моделі в адміністративному порядку в Апеляційній палаті.

Також в Україні давно назріла реформа у сфері біотехнологічних винаходів, тому було суттєво оновлене національне законодавство у цій сфері та нарешті були внесені позитивні зміни, завдяки яким була обмежена фармацевтична монополія і забезпечений вихід на ринок інноваційного лікарського засобу від виробників генеричних компаній. Нині виробники лікарських засобів більше не зможуть отримувати охоронні документи на речовини як корисні моделі. Зокрема, відповідно до ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» об'єктом корисної моделі може бути тільки процес (спосіб) або пристрій, бо для того щоб усунути конкурентів та впливати на цінову політику, окремі виробники активних фармацевтичних інгредієнтів лікарського засобу намагалися монополізувати ринок, отримуючи патенти на фактично загальновідомі речовини як корисні моделі, для яких не передбачається кваліфікаційна експертиза. Відтепер спеціальним законодавством у зазначеній сфері встановлені нові суворі критерії патентоздатності корисної моделі, що говорить про нову, позитивну тенденцію у майбутньому, коли державну реєстрацію будуть отримувати тільки дійсно інноваційні препарати.

Розглянемо інший випадок. Раніше виробники фармацевтичних інгредієнтів лікарських засобів отримували патенти на винахід на видозмінені за своєю формулою продукти, на які вже скінчився строк чинності охоронного документа. Таке явище отримало назву як «вічнозелені патенти». «Вічнозелений патент» – вторинний патент, який отримували виробники фармацевтичних інгредієнтів лікарського засобу після закінчення строку дії патенту на формулу лікарського засобу (первинний патент). Далі, під час дії цього патенту, володілець охоронного документа шляхом проведення додаткових клінічних досліджень отримував новий об'єкт, що відповідав усім ознакам патентоздатності та подавав заявку на отримання вторинного патенту на винахід. Завдяки оновленню законодавства у сфері винахідництва були внесені відповідні зміни, які спрямовані на розвиток фармацевтичної галузі та боротьбу з «вічнозеленими патентами».

Також володілець патенту на винахід, об'єктом якого є активний фармацевтичний інгредієнт лікарського засобу, більше не зможе розраховувати на автоматичне продовження строку чинності майнових прав на цей продукт. Оскільки відповідно до ч. 2, 4 ст. 27–1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» строк додаткової охорони на активний фармацевтичний інгредієнт лікарського засобу не може перевищувати 5 років і засвідчуватиметься сертифікатом додаткової охорони.

Такі зміни були спрямовані на боротьбу з різними зловживаннями з боку володільців охоронних документів, коли патентний захист в іноземних країнах на ті чи інші продукти фармацевтичної галузі давно минув, але в нашій державі він досі продовжував діяти. У такий спосіб стримується як розвиток фармацевтичної науки, так і доступність лікарських засобів для вітчизняних споживачів.

Ще однією новацією стало те, що нарешті у спеціальне законодавство у винахідницькій сфері було імplementоване так зване «положення Болар», необхідність якого давно обговорювала фармацевтична спільнота, тобто зараз генеричним компаніям надається можливість проводити дослідження і розробки в період дії патентного захисту на активний фармацевтичний інгредієнт лікарського засобу без будь-яких обмежень, проте державну реєстрацію на свій продукт ця компанія може отримати тільки на наступний день після закінчення строку дії патенту чи сертифіката додаткової охорони на активний фармацевтичний інгредієнт.

Отже, «положення Болар» дає змогу виробникам генеричних продуктів активізувати свої дослідження та розробки в період чинності патенту на активний фармацевтичний інгредієнт лікарського засобу. Це сприятиме розвитку вітчизняної фармацевтичної галузі та суттєво скоротить строк виходу на ринок генеричного продукту, бо після запровадження цього положення виробники генеричних компаній зможуть вільно проходити реєстраційні процедури. Це безумовно сприятиме зростанню обсягів виробництва генеричних продуктів вітчизняними компаніями та знизить витрати із державного бюджету на закупівлю життєво необхідних ліків. Крім того, це забезпечить баланс інтересів між споживачами та виробниками тих лікарських засобів, які будуть доступними за ціною.

Також до внесення відповідних змін у національне законодавство у сфері

винахідництва фармацевтичні компанії були позбавлені права ввозити компоненти для виготовлення генеричного продукту, поки активний фармацевтичний інгредієнт лікарського засобу був захищений охоронним документом. Це не давало змоги цим виробникам повною мірою проводити свої дослідження та спричиняло проблеми на митному кордоні. Відтепер згідно з ч. 5 ст. 31 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» не визнається порушенням прав, що випливають з патенту, ввезення на митну територію України у встановленому законом порядку товарів, виготовлених з використанням винаходу (корисної моделі), для досліджень та/або використання цих об'єктів права у дослідженнях, що проводяться з метою підготовки та подання інформації для реєстрації лікарського засобу.

Отже, у виробників генеричного продукту нарешті виникла змога ввозити на митну територію України активні фармацевтичні інгредієнти для проведення розробок і досліджень з метою подальшої реєстрації свого продукту. Щодо виробників активних фармацевтичних інгредієнтів лікарських засобів, то для них можуть стати проблемою неконкурентні ціни на їхню продукцію при державних закупівлях, оскільки вартість генеричних продуктів буде значно нижчою. З одного боку, напевне під час участі в державних закупівлях значно більші переваги будуть саме у виробників генеричних продуктів. З іншого боку, це буде стимулом для виробників активних фармацевтичних інгредієнтів лікарського засобу до зниження ціни на продукт, що зробить його більш доступним для споживачів. У такому разі зростання виробництва саме генеричних продуктів повністю може витіснити виробників активних фармацевтичних інгредієнтів лікарських засобів з участі в державних закупівлях. Загалом зазначені зміни будуть сприяти розвитку вітчизняної фармацевтичної галузі, в тому числі розширенню номенклатури виробництва лікарських засобів [1, с. 132].

Завдяки реформі у сфері охорони прав на торговельні марки й промислові зразки на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями» було посилено санкції за порушення прав на ці об'єкти права та введено норми, спрямовані на протидію зловживанню правами інтелектуальної власності шляхом запровадження можливості досудового скасування реєстрації промислових зразків в Апеляційній палаті. Також для відповідності законодавству країн-членів ЄС у спеціальне законодавство України у сфері охорони промислових зразків були внесені значні зміни, зокрема, щодо визначення терміна «промисловий зразок», критерій охороноздатності цього об'єкта, поділу промислових зразків на два правових режими, строку чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок тощо. Такі зміни значно посилюють систему охорони прав на торговельні марки та промислові зразки й узгоджують законодавство України у цій сфері із законодавством ЄС. Проте належного правового регулювання потребують як питання організаційно-правової охорони системи промислової власності, так і питання розпорядження майновими правами суб'єктів права, комерціалізація об'єктів промислової власності.

Ми вважаємо, що для реалізації в нашій країні інноваційних програм необхідно, насамперед, на державному рівні створити привабливі економічні умови у сфері комерціалізації об'єктів права промислової власності. Зокрема, для стимулювання фундаментальних і пошукових науково-дослідних робіт та сприяння концентрації інвестиційного капіталу потрібно змінити імпортно-експортну політику та систему оподаткування. Запровадити цільові пільгові кредити, дотації, субсидії, дослідницькі контракти тощо. Необхідно удосконалити економіко-правову базу щодо фінансового забезпечення комерціалізації об'єктів права промислової власності. Для активної комерціалізації результатів науково-технічної та наукової діяльності в економіку нашої держави повинна бути сформована інноваційна політика, що включає методи й форми державного стимулювання науково-технічної активності, активізації взаємодії науки з виробництвом з метою широкого втілення розроблень в кінцевий виробничий результат – нові організаційні рішення, конкурентні види продукції, технологічні процеси. Державна політика повинна передбачати вдосконалення економічної, правової, організаційної, інформаційної, соціальної бази та інших складових інноваційної діяльності.

Також потрібно вдосконалити в Україні механізм впровадження таких об'єктів, який повинен мати за мету безперервне масштабне оновлення виробництва. Наприклад,

у країнах ЄС в питаннях комерціалізації об'єктів права промислової власності функції посередників між виробничими компаніями та науковими лабораторіями виконують спеціальні наукові товариства та дослідницькі асоціації. Їх діяльність фінансується шляхом надання субсидій від федерального уряду і доходів від виконання контрактних досліджень. Також вагому участь в організації комерціалізації об'єктів науково-технічної творчості приймають місцеві органи влади, які вносять великий внесок у створення наукових парків та інноваційних центрів, розглядаючи цю діяльність як один із найважливіших напрямків регіонального розвитку [2, с. 170].

Нині триває реформа у сфері авторських і суміжних прав. У липні 2022 року Верховною Радою України у першому читанні (276 народних депутатів) підтримано законопроект № 5552-1 «Про авторське право і суміжні права», спрямований на гармонізацію українського законодавства у цій сфері з європейськими нормами. Як зазначають практики, головною проблемою у сфері авторського права на сьогодні є недосконала система та економічно необґрунтовані ставки збору за так зване приватне копіювання, який ще називають «податок на смартфон» [3]. Суть у тому, що кожен власник смартфона чи телевізора, завантажуючи на пристрій фільми, музику, електронні книги тощо, по суті, безоплатно їх споживає. Через це страждають автори контенту. Проте потенційно ринок авторських прав України може щорічно сягати 50–60 млн грн і досягти цих показників можна лише в разі успішної реалізації реформи у сфері авторського права та суміжних прав.

Також для вдосконалення цієї сфери підготовлений законопроект № 5552-2 «Про авторське право і суміжні права». Цей законопроект містить пропозиції щодо механізмів організації колективного управління. Це і питання захисту майнових прав, і захист від невивлати роялті, і обов'язок сповіщення про права слідування при передачі оригіналів творів мистецтва тощо. Тож законопроект № 5552-2 пропонує розширити перелік управління на такі сфери, як право на справедливую винагороду для авторів та право на спільну винагороду для авторів, виконавців та суб'єктів майнових прав за публічне демонстрування та публічне сповіщення музичних кліпів передбачених п. 1 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Також законопроект пропонує внести значну кількість змін і в сам закон про колективне управління. Проте очевидно, що фактор війни відстрочив реформу у сфері авторського права та суміжних прав до перемоги над путінською росією. Але ми погоджуємось з практиками, що перемога буде тоді, коли не лише ворог буде відтиснутий з території нашої держави, але й будуть встановлені цивілізовані механізми щодо стимулювання творців до створення об'єктів авторського права та суміжних прав і посилення охорони та захисту майнових прав на ці об'єкти.

Є й позитивний досвід у сфері спеціального правового режиму для галузі розробки програмного забезпечення – це формування законодавства «Дія City» та створення Президентського університету з ухилом на технічний напрям. Безумовно, ініціатива Президента України щодо створення Президентського університету, де будуть готувати спеціалістів у сферах: нанотехнологій, інформаційних, енергетичних, біологічних, аерокосмічних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту – є гарною ініціативою держави в цьому напрямі, яка була започаткована до війни, але матиме особливу актуальність і в післявоєнний час. Проте ми погоджуємось з авторами, що програмне забезпечення, що в умовах стрімкого технологічного розвитку постійно удосконалюється відповідно до вимог сучасності, є тим об'єктом авторського права, який зазнає найбільшого впливу від правопорушень, що зумовлені суттєвою різницею між витратами інтелектуальних ресурсів на створення комп'ютерних програм і витратами на їх незаконне розповсюдження та копіювання, що свідчить про потребу у посиленні відповідальності у зазначеній сфері [4, с. 36].

Варто також зазначити, що позитивним видається український досвід з розроблення й затвердження Національної економічної стратегії України до 2030 року, в якій окреслено пріоритетні напрями європейських інтеграційних процесів і у сфері інтелектуальної власності. Отже, наша держава робить дієві кроки до впорядкування питань щодо охорони сфери інтелектуальної власності. Проте щодо судової реформи у сфері інтелектуальної власності, то є суттєві зауваження до неї, хоча вагомі зусилля практиків та науковців були спрямовані на вдосконалення спеціального законодавства у зазначеній сфері. Зокрема, Указом Президента України від 29 вересня 2017 року був створений Вищий суд з питань інтелектуальної власності, але станом на кінець 2022

року цей судовий орган так і не запрацював, тому ситуація із захистом прав інтелектуальної власності в Україні дійшла критичної межі. На нашу думку, для захисту прав творців та інших зацікавлених осіб потрібно у післявоєнний час активізувати зусилля і повернутися до питання щодо створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Бо ще у 2019 році розпочалися процедури відбору суддів до цього суду, але після ліквідації Вищої кваліфікаційної комісії суддів ці процеси були зупинені, і на сьогодні цієї судової інституції так і не було створено.

Проте на цей час постає ще одне питання: чи потрібно для удосконалення системи правової охорони та захисту інтелектуальної власності створення й ухвалення Кодексу законів України про інтелектуальну власність? Безумовно, тенденції розвитку інтелектуальної діяльності свідчать і про зростання значення та ролі об'єктів права інтелектуальної в соціально-економічній системі та соціально-корисній діяльності, і про необхідність постійного удосконалення охорони права інтелектуальної власності, особливо в умовах інтеграційних процесах України в ЄС, і про надання інтелектуальній, творчій діяльності пріоритетного значення. Також проблемним питанням є те, що у Цивільному Кодексі України зовсім не приділяється уваги тим об'єктам права, які є пріоритетними в ЄС, а саме: біотехнологічним винаходам, комп'ютерної технології та мережі Інтернет. Цивільний Кодекс України визначає лише основні засади охорони права інтелектуальної власності, а практична регламентація відносин у сфері інтелектуальної власності здійснюється профільними законами. Майже усі ці закони ухвалені задовго до ухвалення Цивільного Кодексу України. І незважаючи на те, що з моменту ухвалення цього Кодексу минуло багато часу, але й досі між законами у сфері інтелектуальної власності та Цивільним Кодексом України є істотні відмінності, суперечливі положення, прогалини, неузгоджені норми. Тож у своїй сукупності профільні закони не створюють єдиної системи охорони права інтелектуальної власності, здатної належним чином її захистити.

Ми погоджуємось з позицією О. Підпригори, що «всі правові норми, що стосуються охорони права інтелектуальної власності, мають бути зосереджені в одному законодавчому акті. Безперечно, це мають бути лише основні правила чи норми, але вони повинні бути, їх поміщення в такому акті набагато полегшило б користування законодавством про інтелектуальну власність. Адже набагато зручніше, коли норми, що стосуються того чи іншого об'єкта, викладені в одному законодавчому акті» [5, с. 78].

Особливої актуальності набуло це питання після того, як Указом Президента був створений Вищий суд з питань інтелектуальної власності. Насамперед створення Вищого суду має на меті підвищення якості розгляду судових спорів у сфері інтелектуальної власності та скорочення строків їх розгляду. Безперечно, що судові спори у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності є одними з найскладніших для розгляду, оскільки вимагають знання і специфічних юридичних аспектів, і технічних. Тому і суддям, і суб'єктам права інтелектуальної власності було б набагато легше розібратися у цій складній сфері, якби законодавство щодо інтелектуальної власності було систематизовано в одному законодавчому акті – Кодексі законів України про інтелектуальну власність [6, с. 83].

З процедурного погляду кодифікація є найскладнішим видом систематизації, бо передбачає змістовне перероблення нормативно-правових актів, що полягає в усуненні розбіжностей між правовими нормами, скасуванні застарілих та прийнятті нових норм, що регулюють ту саму сферу суспільних відносин, мають і однаковий предмет, і спільні методи регулювання, на основі чого створюється новий кодифікований нормативно-правовий акт. Проте саме систематизація дозволяє досягнути більшої внутрішньої узгодженості та термінологічної єдності, виявити й ліквідувати прогалини в правовому регулюванні, застосувати єдині підходи до регулювання окремих об'єктів інтелектуальної власності, провести уніфікацію норм тощо [7, с. 97].

Також, як зазначає Р. Стефанчук, зараз в Україні законодавство у сфері інтелектуальної власності характеризується такими негативними ознаками, як: суперечливість, наявність прогалин, розпорошеність по різних нормативно-правових актах, дублювання законодавчих положень тощо [8, с. 90]. Як наслідок, відбувається неефективне правове регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності та неналежний захист прав у цій сфері. Також суттєвими новаціями, які спонукатимуть до перегляду чинного законодавства у сфері інтелектуальної власності, є створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності. А з огляду на зазначене, одним із найбільш

ефективних способів вирішення зазначених проблем є ухвалення єдиного кодифікованого законодавчого акта – Кодексу законів про інтелектуальну власність, який би об'єднав і консолідував усі норми стосовно здійснення та захисту прав інтелектуальної власності, що, з одного боку, полегшило б пошук необхідних положень, а з іншого – сприяло б однозначному правозастосуванню.

На підставі сказаного та для систематизації законодавства у сфері інтелектуальної власності, ми пропонуємо обов'язково повернутися до питання ухвалення Кодексу законів про інтелектуальну власність у післявоєнний час.

Висновки. Отже, Україна, починаючи з 24 лютого 2022 р., піддалася збройній російській агресії й військовому втручанню, що зумовило для нашої країни великі людські, інфраструктурні, матеріально-технічні втрати. Тому вже зараз варто започаткувати правові основи для реформації системи інтелектуальної власності, що дасть змогу у післявоєнний час розвивати економіку, відновлювати промислову та цивільну інфраструктуру та повертати наших співвітчизників додому для спільної відбудови України. Безперечно, розбудова промислової та цивільної інфраструктури повинна відповідати певним технічним нормам та інноваційним технологіям щодо безпеки. Ті галузі виробництва, які й до війни базувались на застарілих виробничих технологіях та мали потребу в модернізації, повинні бути відновлені, зважаючи на сучасні новітні технічні та технологічні досягнення. Також для економічного й інноваційного прогресу післявоєнної України є важливим належне правове регулювання цієї галузі. Особливо це актуально щодо охорони та комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності й формування механізмів щодо реалізації творчих та інноваційних проєктів для відбудови України [4, с. 33–34].

Для нашої держави вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності може бути кроком на шляху реструктуризації економіки та її переорієнтації на інноваційний розвиток, а забезпечення належної охорони інтелектуального ресурсу у воєнний та післявоєнний час буде свідченням підтримки державою вітчизняних творців, інноваційного бізнесу та однією з умов залучення в Україну іноземних інвестицій. Також реформа у сфері інтелектуальної власності це не тільки крок з реалізації державних програм, а й зобов'язання України на шляху до членства в Європейській Союз [9, с. 326]. Тому держава повинна створити таке середовище, щоб розробник та бізнес були зацікавлені забезпечувати охорону прав інтелектуальної власності саме в Україні, а реформація системи інтелектуальної власності сприяла вітчизняним творцям, бізнесу, компаніям ефективно впроваджувати свої напрацювання, давати змогу нарощувати капітали й заробляти шляхом використання нематеріальних активів.

Список використаних джерел

1. Yaroshevska Tamara. The history of formation and current trends of development of the invention in Ukraine. *Evropský politický a právní diskurz*. 2021. № 2. P. 129–134.
2. Ярошевська Т. В. Правова охорона, захист та комерціалізація об'єктів права промислової власності в умовах євроінтеграційних процесів. *Ампаро*. 2022. Т. 2. С. 166–172.
3. Розкладай І. Реформа авторського права: частина друга. URL : <https://cedem.org.ua/analytics/reforma-avtorskogo-prava-i-derzhavna-polityka/>.
4. Драпушко Р. Г., Горінов П. В., Філик Н. В. Шляхи реформування системи охорони інтелектуальної власності в контексті військових загроз. *Ірпінський юридичний часопис*. 2022. Вип. 1 (8). С. 32–41.
5. Підпригора О. А. Чи потрібно Україні Кодекс про інтелектуальну власність? *Університетські наукові записки*. 2005. № 12 (13-14). С. 75–79.
6. Ярошевська Т. В. Охорона прав промислової власності: приватно-правовий аспект : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2021. 506 с.
7. Андрощук Г. О., Дорошенко О. Ф. Кодифікація права промислової власності Польщі: аналіз основних положень нового законопроекту. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2022. № 4. С. 89–99.
8. Стефанчук Р. О. До питання про кодифікацію законодавства у сфері інтелектуальної власності. *Право України*. 2016. № 11. С. 86–91.
9. Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : монограф. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 372 с.

Надійшла до редакції 08.12.2022

References

1. Yaroshevska, T. The history of formation and current trends of development of the invention in Ukraine. *Evropský politický a právní diskurz*. 2021. № 2. S. 129–134.
2. Yaroshevska, T. V. (2022) Pravova okhorona, zakhyst ta komertsializatsiia ob'ektiv prava

promyslovoi vlasnosti v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv [Legal protection, protection and commercialization of industrial property rights in the context of European integration processes]. *Amparo*. vol. 2, pp. 166–172. [in Ukr.].

3. Rozkladai, I. Reforma avtorskoho prava: chastyna druha [Copyright Reform: Part Two]. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/reforma-avtorskoho-prava-i-derzhavna-polityka/>. [in Ukr.].

4. Drapushko, R. H., Horinov, P. V., Filyk, N. V. (2022) Shliakhy reformuvannia systemy okhorony intelektualnoi vlasnosti v konteksti viiskovykh zahroz [Ways of reforming the intellectual property protection system in the context of military threats]. *Irpinskyi yurydychnyi chasopys*. Issue 1 (8), pp. 32–41. [in Ukr.].

5. Pidopryhora, O. A. (2005) Chy potribno Ukraini Kodeks pro intelektualnu vlasnist [Does Ukraine need a Code on Intellectual Property?]. *Universytetski naukovy zapysky*. № 12 (13-14), pp. 75–79. [in Ukr.].

6. Yaroshevska, T. V. (2021) Okhorona prav promyslovoi vlasnosti: pryvatno-pravovyi aspekt [Protection of industrial property rights: private legal aspect] : dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.03. Odesa, 506 p. [in Ukr.].

7. Androshchuk, H. O., Doroshenko, O. F. (2022) Kodyfikatsiia prava promyslovoi vlasnosti Polshchi: analiz osnovnykh polozhen novoho zakonoproektu [Codification of industrial property law in Poland: analysis of the main provisions of the new draft law]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. № 4, pp. 89–99. [in Ukr.].

8. Stefanchuk, R. O. (2016) Do pytannia pro kodyfikatsiiu zakonodavstva u sferi intelektualnoi vlasnosti [To the issue of codification of legislation in the field of intellectual property]. *Pravo Ukrainy*.. № 11, pp. 86–91. [in Ukr.].

9. Yaroshevska, T. V. (2020) Problemy okhorony prav promyslovoi vlasnosti v Ukraini [Problems of protection of industrial property rights in Ukraine] : monohraf. Dnipro : Vydavets Bila K. O., 372 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Tamara Yaroshevska. Ways of improvement of national legislation in the sphere of intellectual property: an analysis of the reform and the concept of a revival of Ukraine in a post-war time. The reform of an intellectual property system is analyzed in the article. Ways to improve the national legislation in this area in order to create favorable conditions for an innovative development of Ukraine in a post-war period are proposed. An attention is drawn to the fact that for Ukraine, the improvement of legislation in the field of intellectual property can be a step towards restructuring the economy and its reorientation to innovative development, and ensuring a proper protection of intellectual resources in a war and post-war period will be an evidence of state support for domestic creators, innovative businesses and one of the conditions for attracting foreign investment to our state.

Therefore, it is now necessary to initiate legal foundations for the reformation of the intellectual property system, which will make it possible in the post-war period to develop the economy, restore the industrial and civil infrastructure, and bring our compatriots home for the joint reconstruction of Ukraine. Undoubtedly, the development of industrial and civil infrastructure must comply with certain technical standards and innovative safety technologies. Those branches of production, which even before the war were based on outdated production technologies and were in need of modernization, must be restored, taking into account the latest technical and technological achievements. Proper legal regulation of this industry is also important for the economic and innovative progress of post-war Ukraine.

Keywords: *intellectual property, objects of law, the reform of an intellectual property system, the Supreme Court on Intellectual Property, the Code of Laws on Intellectual Property, an innovative development of post-war Ukraine.*